

Особливості вимог харчового законодавства в молочному секторі.

Юрій Оглашений,
головний експерт з безпеки харчових продуктів

ВИМОГИ ЗАКОНОДАВСТВА

Впровадження НАССР
(стосується безпеки, але не
якості)

Крім первинного
виробництва

Інформування споживачів

Простежуваність
(внутрішня не обов'язкова)

Гігієнічні вимоги

Реєстрація чи
експлуатаційний дозвіл

Знання законодавства

Для всіх

ВИМОГИ ЗАКОНОДАВСТВА

- скеровані на результат, а не на процес і контроль
- не обмежують оператора ринку у виборі способу виконання вимог
- не потрібно змінювати вимоги при появі нових методів, ефективність яких є обгрунтована
- усі процедури повинні бути впроваджені оператором ринку відповідно до оцінки ризиків

ЗАКОНОДАВСТВО ПРО БЕЗПЕЧНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

1. ЗАКОН УКРАЇНИ № 771 “Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів” (Харчовий закон)
2. ЗАКОН УКРАЇНИ № 2042 Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин
3. ЗАКОН УКРАЇНИ № 2264-VIII «Про безпечність та гігієну кормів»
4. ЗАКОН УКРАЇНИ № 2639-VIII «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів»
5. НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ № 590 від 01.10.2012. Вимоги щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР).
6. НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ від 08 серпня 2019 року № 446 “АКТ складений за результатами аудиту щодо додержання операторами ринку вимог законодавства стосовно постійно діючих процедур, що засновані на принципах системи аналізу небезпечних факторів

ЗАКОНОДАВСТВО ПРО БЕЗПЕЧНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

7. НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ від 21 січня 2022 року № № 143-22 «Про затвердження форм актів, складених за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного контролю (інспектування) стосовно дотримання операторами ринку вимог законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин, та інших форм розпорядчих документів».

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0151-22#Text>

8. ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ №896 від 31 жовтня 2018 р. «Порядок визначення періодичності здійснення планових заходів державного контролю відповідності діяльності операторів ринку (потужностей) вимогам законодавства про харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин, які здійснюються Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, та критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від її провадження.

9. НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ № 118 від 12.03.2019 «Вимоги до безпечності та якості молока і молочних продуктів»

10. Методичні настанови

БЕЗПЕЧНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Безпечність продуктів харчування - це забезпечення того, що продукт не зашкодить споживачеві, якщо він приготовлений і спожитий відповідно до призначення. (*Codex Alimentarius*)

Якість продуктів харчування – це сукупність ознак одиниці стосовно її придатності виконувати визначені й передбачувані вимоги. (*ISO 8402*)

Законодавство про безпечність та деякі показники якості харчових продуктів

ПЕРШІ КРОКИ

- Знання вимог законодавства – загальних та специфічних
- Відповідальність за безпечність харчових продуктів;
- Оцінка підприємства – діагностичний аудит;
- Складання плану заходів;
- Організація потоків для запобігання перехресному забрудненню
- Виконання гігієнічних вимог
- Впровадження процедур, заснованих на принципах НАССР
- Простежуваність;
- Вилучення/відкликання продукції;

РЕЄСТРАЦІЯ ПОТУЖНОСТЕЙ ЗУ771

- ✓ Оператори ринку, які провадять діяльність, що не вимагає отримання експлуатаційного дозволу, зобов'язані зареєструвати потужності
- ✓ Безоплатно
- ✓ Заява не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку роботи потужностей
- ✓ Реєстрація протягом 10 робочих днів, відмова протягом 15 робочих днів
- ✓ Письмове обґрунтування причин відмови
- ✓ Принцип мовчазної згоди
- ✓ Операторам ринку заборонено брати харчові продукти у незареєстрованих операторів ринку
- ✓ Не підлягає реєстрації транспортний засіб, що використовується у зв'язку з експлуатацією іншої потужності.
- ✓ ТЗ транспортних компаній – кумулятивна реєстрація.
- ✓ Штраф для юридичних осіб у - 20 мінімальних заробітних плат, на фізичних осіб - підприємців - 11 мінімальних заробітних плат.
- ✓ Перший раз за 3 роки – без штрафу, але компетентний орган може сам провести реєстрацію.

РЕЄСТРАЦІЯ ПОТУЖНОСТЕЙ ЗУ771

- ✓ Зміна найменування оператора потужності у зв'язку із зміною типу акціонерного товариства або у зв'язку з перетворенням акціонерного товариства в інше господарське товариство не є підставою для звернення оператора до компетентного органу із заявою про внесення змін до реєстру потужностей у частині найменування такого оператора та не є підставою для внесення таких змін до реєстру. У разі звернення оператора, найменування якого було змінено, до компетентного органу з письмовою заявою про внесення змін до реєстру в частині нового найменування такого оператора компетентний орган безоплатно вносить такі зміни до реєстру, про що письмово повідомляє оператора.
- ✓ Підставою для відмови у державній реєстрації потужності є невідповідність заяви встановленій формі, надання в ній неповної інформації або наявність раніше прийнятого рішення про державну реєстрацію цієї потужності. Відмова у державній реєстрації потужностей з інших підстав не дозволяється. У рішенні про відмову в державній реєстрації потужності обов'язково зазначаються підстава для відмови та фактичні обставини, що підтверджують наявність такої підстави.
- ✓ Операторам ринку забороняється здійснювати обіг харчових продуктів, отриманих з потужностей, що не пройшли державної реєстрації або не отримали експлуатаційного дозволу відповідно до цього Закону, та/або використовувати такі харчові продукти у виробництві інших харчових продуктів (стаття 20 п. 8, ЗУ 771)

ЕКСПЛУАТАЦІЙНИЙ ДОЗВІЛ

- ✓ **Експлуатаційний дозвіл вимагається від операторів ринку, що провадять діяльність, пов'язану з виробництвом та/або зберіганням харчових продуктів тваринного походження**
- ✓ **Строк видачі експлуатаційного дозволу оператору ринку становить 30 календарних днів з дня отримання компетентним органом всіх документів, зазначених у цій статті.**
- ✓ **Огляд заявлених потужностей проводиться не пізніше 15 календарних днів з дня отримання компетентним органом документів, зазначених у цій статті.**

ЕКСПЛУАТАЦІЙНИЙ ДОЗВІЛ

- не поширюється на операторів ринку, які провадять діяльність, пов'язану з первинним виробництвом та/або транспортуванням та/або зберіганням та/або продажем харчових продуктів, які не потребують дотримання температурного режиму та можуть зберігатися при температурі вище 10 °С, залишаючись придатними для споживання людиною. Також цей обов'язок не поширюється:
- на заклади громадського харчування;
- на потужності, які здійснюють виробництво харчових продуктів, інгредієнтами яких є виключно продукти рослинного походження та/або перероблені продукти тваринного походження;
- на заклади роздрібної торгівлі, обсяги продажів окремих харчових продуктів якими не перевищують обсягів, затверджених відповідною постановою Кабінету Міністрів

ЕКСПЛУАТАЦІЙНИЙ ДОЗВІЛ

- Підставою для відмови у видачі експлуатаційного дозволу є:
- 1) відсутність у заяві про видачу експлуатаційного дозволу інформації, що вимагається згідно із законом;
- 2) виявлення у заяві про видачу експлуатаційного дозволу недостовірних відомостей;
- 3) встановлення за результатами інспектування потужності її невідповідності вимогам законодавства;
- 4) за заявою агропродовольчого ринку - незабезпечення агропродовольчим ринком належних умов для роботи лабораторії, зокрема, ненадання у користування службових приміщень, облаштованих опаленням, електрикою, вентиляцією, водопроводом з гарячою і холодною водою, каналізацією.

Реєстрація

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0382-16#Text>
- <https://guide.diia.gov.ua/register/01399/>
- ЦНАП

Отримання експлуатаційного дозволу

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2015-%D0%BF#Text>
- <https://guide.diia.gov.ua/register/00163/>
- ЦНАП

ЩО ТАКЕ ПЕРВИННЕ ВИРОБНИЦТВО

- ЗУ 771
- 62) первинна продукція - продукція первинного виробництва, яка включає продукти рослинного походження, продукцію тваринництва, рибальства, мисливства;
- 63) первинне виробництво - виробництво та вирощування продукції, зокрема збір врожаю, доїння, розведення тварин до моменту забою, полювання на тварин, рибальство та збір врожаю диких рослин.

ЩО ТАКЕ ПЕРВИННЕ ВИРОБНИЦТВО

- ЗУ 771

Стаття 21:

Вимоги впровадження НАССР не поширюються на операторів ринку, що здійснюють первинне виробництво, а також провадять пов'язану з первинним виробництвом діяльність, зокрема транспортування, зберігання та обробку первинної продукції в місці первинного виробництва, за умови, що при цьому не змінюється суттєво стан таких продуктів, а також на транспортування живих тварин, призначених для споживання людиною, транспортування з місця первинного виробництва до потужності продуктів рослинного походження, продуктів рибальства, а також продуктів полювання.

ПОЯСНЕННЯ ПРО ПЕРВИННЕ ВИРОБНИЦТВО

- Виробництво, вирощування тварин, для виготовлення харчових продуктів на фермі та будь-яку діяльність, пов'язану з ними, а також транспортування тварин, що виробляють м'ясо, на ринок, бійню або транспортування тварин між фермами.
- Доїння та зберігання молока на фермі.
- Центри збору молока, де сире молоко зберігається після збору з ферми не у місці доїння та перед відправленням до молокопереробного підприємства, не вважаються первинним виробництвом.

ВИМОГИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОСТЕЖУВАНОСТІ ЩО БУЛО

ЗУ 771 (Ст. 22):

Встановлено вимоги до операторів ринку стосовно забезпечення простежуваності:

- ✓ оператори ринку повинні бути здатні встановити інших операторів ринку, які постачають їм харчові продукти та інші об'єкти санітарних заходів за принципом "крок назад";
- ✓ оператори ринку повинні бути здатні встановити інших операторів ринку, яким вони постачають харчові продукти та інші об'єкти санітарних заходів за принципом "крок вперед";
- ✓ така інформація повинна зберігатися протягом 6 місяців після закінчення кінцевої дати продажу харчового продукту, нанесеної на маркуванні.
- ✓ *Вимоги до операторів ринку стосовно забезпечення простежуваності не передбачають встановлення ними зв'язку (так званої внутрішньої простежуваності) між об'єктами санітарних заходів, які використовуються під час виробництва, та об'єктами санітарних заходів, отриманих в результаті такого виробництва.*

Простежуваність

Ланцюг продуктів харчування – від ферми до столу

ВИМОГИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОСТЕЖУВАНОСТІ

ЗУ 771(Ст. 22):

Стаття 22. Вимоги до забезпечення простежуваності

1. Простежуваність харчових продуктів, тварин, призначених для виробництва харчових продуктів, або речовин, що призначені для включення або очікується, що вони будуть включені до харчових продуктів, повинна бути забезпечена операторами ринку на всіх стадіях їх виробництва та обігу.

2. Оператори ринку повинні мати можливість ідентифікувати інших операторів ринку, що постачають та яким постачаються харчові продукти, тварини, призначені для виробництва харчових продуктів, або речовини, що призначені для включення або очікується, що вони будуть включені до харчових продуктів.

3. Оператори ринку повинні запровадити системи та процедури, що дають змогу систематизувати інформацію про операторів, що постачають та яким постачаються харчові продукти, тварини, призначені для виробництва харчових продуктів, або речовини, що призначені для включення або очікується, що вони будуть включені до харчових продуктів.

Інформація, зазначена у цій частині, повинна надаватися на вимогу компетентного органу.

4. Для забезпечення простежуваності харчові продукти, що розміщуються на ринку або будуть введені в обіг, повинні бути належним чином марковані або позначені згідно з документацією чи супроводжуватися інформацією відповідно до вимог законодавства.

ВИМОГИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОСТЕЖУВАНОСТІ

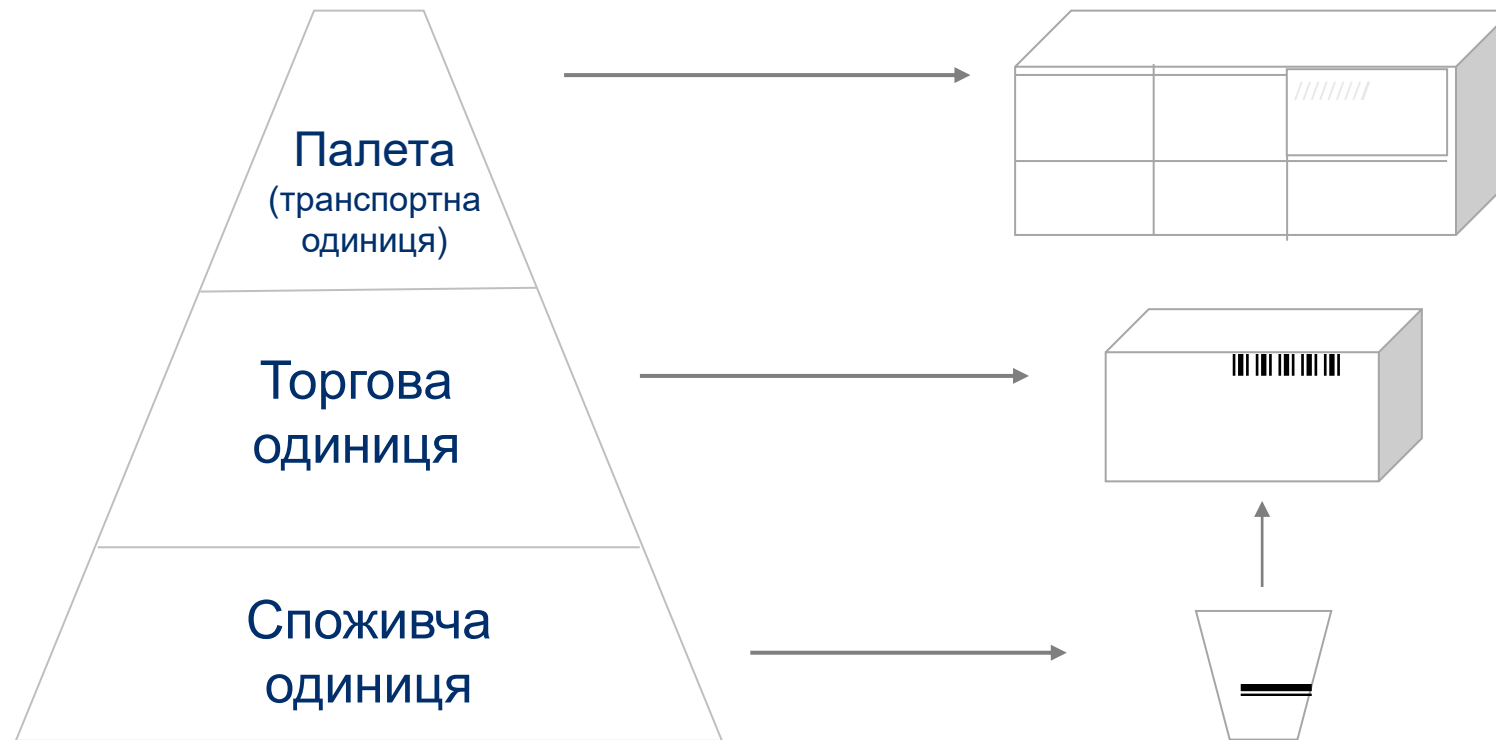
5. Оператори ринку, які здійснюють виробництво та/або обіг харчових продуктів тваринного походження, надають операторам ринку, до яких постачаються ці харчові продукти, а також на вимогу компетентного органу таку інформацію:

- 1) назва та інші відомості, що дають змогу ідентифікувати харчовий продукт;
- 2) обсяг (об'єм) або кількість (вага) харчового продукту;
- 3) найменування та місцезнаходження потужності, з якої постачається харчовий продукт, а якщо така потужність знаходиться в Україні - також її реєстраційний (особистий) номер;
- 4) найменування та місцезнаходження оператора ринку, який постачає харчовий продукт, якщо вони відрізняються від найменування та місцезнаходження потужності, з якої постачається харчовий продукт;
- 5) найменування та місцезнаходження потужності, до якої постачається харчовий продукт, а якщо така потужність знаходиться в Україні - також її реєстраційний номер;
- 6) найменування та місцезнаходження оператора ринку, потужності, до якої постачається харчовий продукт, якщо вони відрізняються від найменування та місцезнаходження потужності, до якої постачається харчовий продукт;
- 7) відомості, що дають змогу ідентифікувати партію (лот) харчового продукту або партію вантажну;
- 8) дата відправлення партії (лота) харчового продукту або партії вантажної.

Зазначена у цій частині інформація оновлюється щоденно та зберігається оператором ринку до закінчення граничного терміну споживання харчового продукту або закінчення мінімального терміну

придатності харчового продукту.

Ідентифікація за всіма видами упаковок

ЗУ 771(Ст. 22):

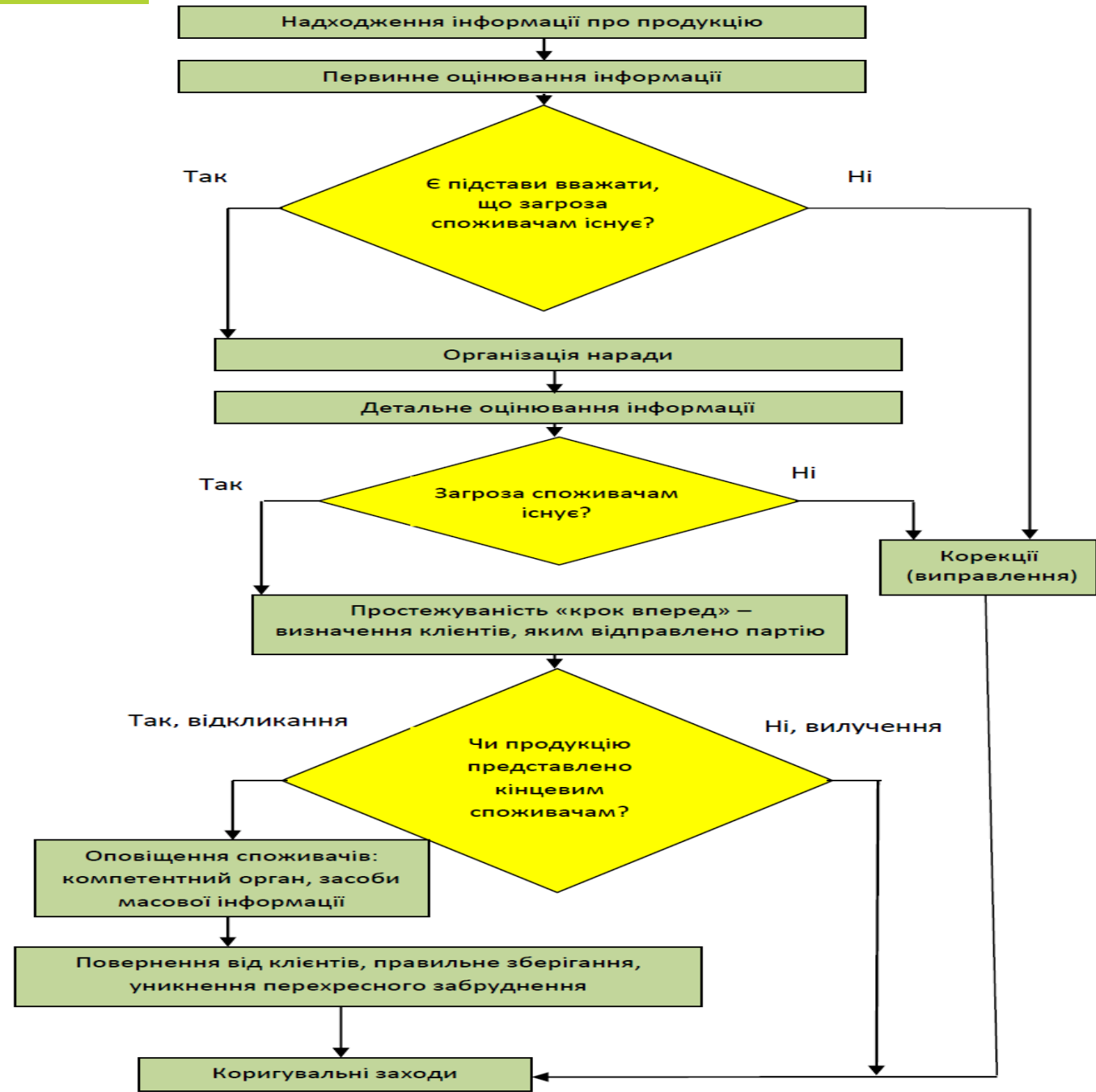
Стаття 37. Вимоги до обігу об'єктів санітарних заходів

7. Якщо інше не передбачено законом, єдиним документом, яким супроводжуються об'єкти санітарних заходів, що перебувають в обігу, є товарно-транспортна накладна.

Документація

- Пріоритет - впровадження процедур, а не ведення документації.
- Документи –це одним з доказів впровадження процедур, разом з виконанням та належними знаннями працівників.
- Документування процедур системи НАССР повинне ґрунтуватися на вже існуючій на потужності системі ведення документації. Як правило, значна частина вимог програм-передумов уже документується.
- Відсутність розмежування вимог законодавства та добровільних стандартів.
- Ефективними є короткі інструкції, які описують покроково необхідні дії, часто зручно їх зображати у вигляді схем чи таблиць.
- Записів застосовувати на малих потужностях комбіновані журнали такі, як, наприклад, звіт за зміну чи журнал виробництва.
- Використання простої, доступної та зрозумілої термінології та способів подання інформації, зокрема у методичних настановах чи типових планах НАССР

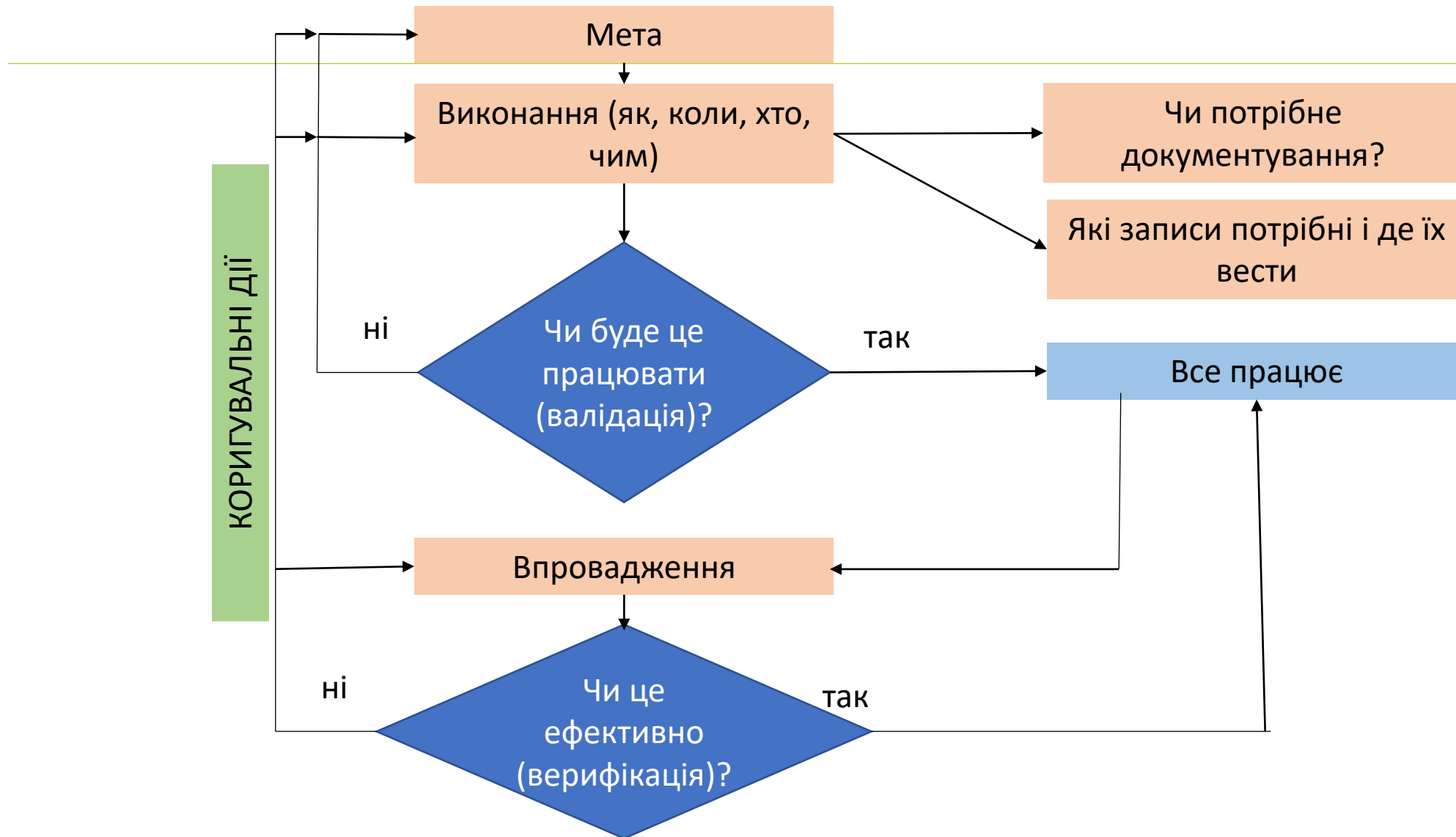
Вилучення та відкликання продукції

Програми-передумови НАССР

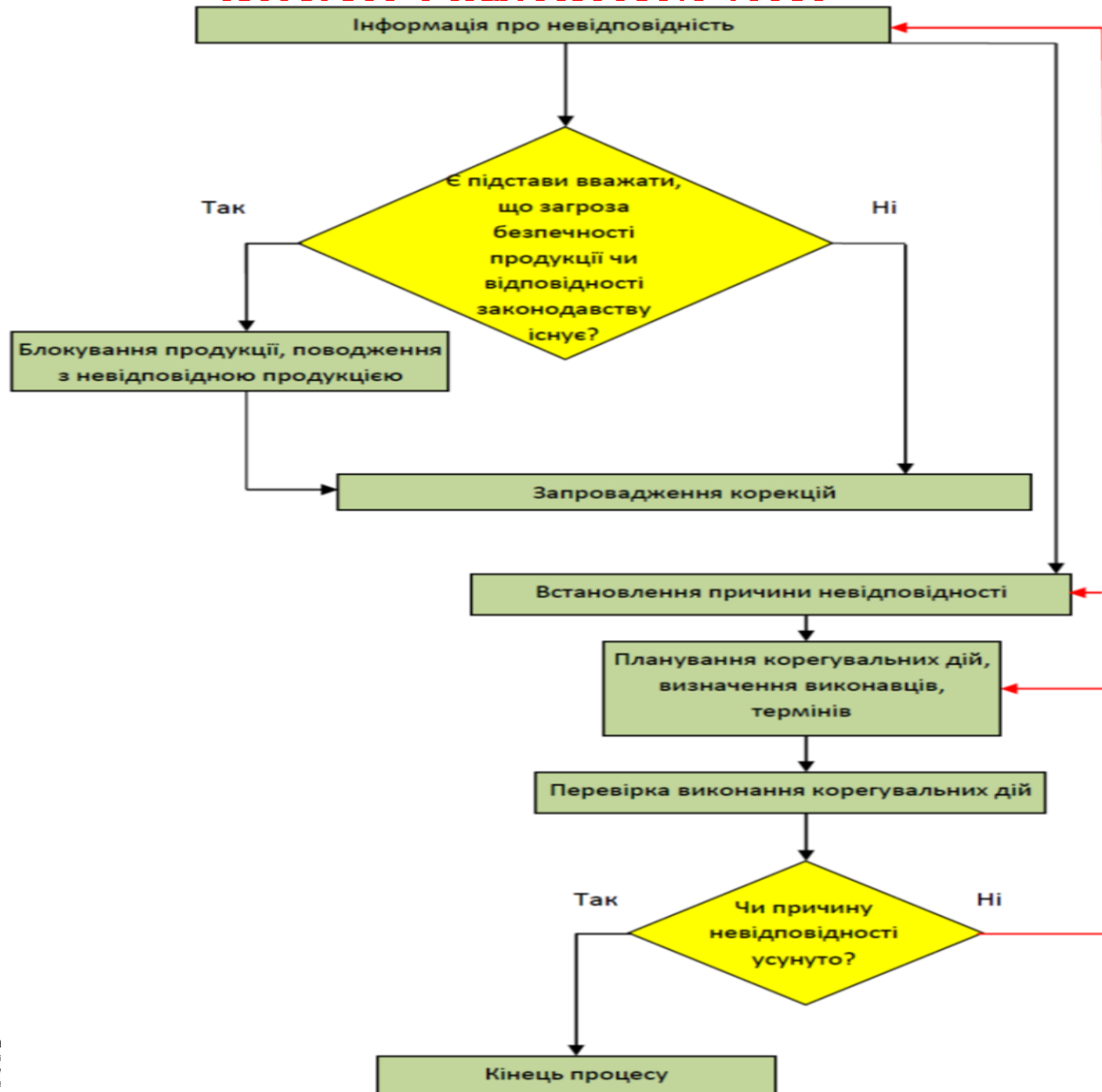

Підхід до впровадження програм-передумов

КОРИГУВАЛЬНІ ДІЇ

Схема проведення коригувальних дій

Вимоги до первинного виробництва

Стаття 40.

оператори ринку здійснюють заходи щодо:

- 1) управління небезпечними факторами;
 - 2) забезпечення здорового стану рослин та тварин, які мають вплив на здоров'я людини, включаючи виконання планів державного моніторингу та контролю зоонозів та їх збудників.
2. Оператори ринку, які займаються розведенням тварин, полюванням або первинним виробництвом продуктів тваринного походження:
- 1) підтримують потужності для виробництва та/або обігу первинної продукції та супутніх дій, включаючи потужності для зберігання та приготування кормів у чистоті шляхом чищення, миття та дезінфекції;
 - 2) підтримують обладнання, інвентар та транспортні засоби у чистоті шляхом чищення, миття та дезінфекції;
 - 3) забезпечують належний рівень чистоти тварин, які підлягають забою, та у разі необхідності чистоту тварин, які використовуються для виробництва харчових продуктів;
 - 4) використовують на потужностях воду питну або воду чисту для запобігання забрудненню;

Вимоги до первинного виробництва

- 5) забезпечують допуск до виробництва та/або здійснення обігу харчових продуктів персоналу, стан здоров'я якого не становить загрози безпечності харчових продуктів та який пройшов обов'язковий медичний огляд і навчання (підготовку), що має бути документально підтверджено;
- 6) здійснюють ефективні заходи щодо боротьби із шкідниками;
- 7) зберігають та вивозять відходи та небезпечні речовини у максимально безпечний спосіб з метою запобігання забрудненню;
- 8) повідомляють з метою запобігання проникненню та поширенню хвороб, що передаються людині через харчовий продукт, компетентному органу про підозрілі спалахи хвороб, пов'язаних з появою нових тварин;
- 9) використовують результати досліджень (випробувань) зразків;
- 10) використовують ветеринарні препарати та кормові добавки відповідно до вимог законодавства.

СПРОЩЕНИЙ ПІДХІД ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ

Деяким підприємствам нема потреби у запровадженні усіх процедур. Такий спрощений підхід ґрунтується на оцінці ризику. Це можуть бути наступні підприємства:

1. Малі потужності.
2. Виробники, які продають продукцію лише на місці виготовлення.
3. Виробники, які здійснюють прості технологічні процеси (пакування, транспортування).
4. Виробники, продукція яких не чутлива до можливих забруднень.

СПРОЩЕНИЙ ПІДХІД ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ

1. Простий технологічний процес – відсутність ризику появи небезпечних факторів.
2. Всі небезпечні фактори контролюються програмами-передумовами.
3. Використання стандартних технологій, щодо яких розроблено НАССР.
4. Візуальні спостереження за ККТ.
5. Документування лише відхилень.
6. Ведення документації виключно з безпеки продукції.

Дякуємо за увагу!

